

INTERVJU SA FLJAMUR GAŠIEM

Priština | Datum: 23 januar. 2016.

Trajanje: 72 minuta

Prisutni:

1. Fljamur Gaši (Intervjuisan)
2. Eremire Krasnići (Vodila intervju)
3. Donjeta Beriša (Kamera)

*Simboli komentara u transkript *transkripti neverbalne komunikacije:*

() – emocionalna komunikacija

{ } – intervjuiranje objašnjava gestom

Ostali simboli i transkripti:

[] – dodatak tekstu da se bolje razume

Fusnote su reaktorske dodaci koje daju više informacija za mesta, imena ili o izrazima.

Prvi Deo

Eremire Krasnići: Predstavljate se i da li možete da nam govorite o uspomenu ranog djetinjstva, porodicu i rodno mesto?

Fljamur Gaši: Ja sam Fljamur Gaši rođen i porastao sam do neko doba u Peć. Zatim dolaskom životnih godina, živio sam van Peći. Ja sam rođen u Peći u jednu od srednjih porodica [klase] moj otac bio je učitelj, mama je bila domaćica. Mi smo bili šestoro dece u našoj porodici: tri brata i tri sestre. I mi smo doživjeli životne peripetije kao većina Albanaca u Kosovu.

Porodična istorija je malo interesantnija, malo drugačija, da ne bi se reklo interesantnija, malo drugačija od ostalih. Moj otac je rođen u Albaniji, moja mama rođena u Peć. Moja deca su rođena u Albaniji, ja sam rođen u Peć, moja žena je rođena u Albaniji. Tako da imamo dobru kombinaciju izmedju zvanične Albanije i Albanskih područja van Albanije i Kosova.

Prema svim okolnostima poreklo moje porodice treba da bude iz Niša kada govorimo 1785-86.godine kada je bila velika nadiranja Albanaca od velikog pritiska i srpske represije stoga oni su se povukli i došli su na takoreći, centralnom albanskom delu tamo ne gde u okolini Peći i Pećke Banje i u gradu Peći, oni su bili permanentno u pokretu izmedju Albanije i Kosova.

Mi u Kosovo smo bili samo sa dedom i njegovom decom i brat od dede. Prvi rođaci imamo u Albaniji, oni su živjeli uvek tamo. Zbog ovog razloga i moj otac je rođen u Albaniji, jer mi smo tamo imali kuću i tamo smo živjeli. Zatim je bila izmena jer i ja sam otišao posle '90-tih godina u Albaniji i danas živim i radim u Albaniji.

Moje djetinjstvo ja sam provodio izmedju sela Ruhota opštine Peći i u Peć. osnovnu školu ja sam završio u selu u Ruhotu nakon velikih peripetija, zato što smo bili primorani... posle '45-te godine nama nam je preuzeta cela imovina koju smo imali u gradu Peći. Zato smo živjeli u teško materijalno stanje. Mi smo stanovali oko pet godine u jedno selo blizu Pećke Banje kod naših rođaka, koji nisu bili

pravi rođaci ali oni su nama pomagali do početka '50-tih godina u neko takozvanog Ruhota - Peći i tamo smo živjeli u jako teškim uslovima u jednoj srpskoj kući gde moj deda sa ženom i decom radili su za trećinu ploda, tako se zvalo tada jer oni su radili za srpskog vlasnika, dva dela dali smo njemu za imanje a jedan deo smo uzeli za sebe da bi smo opstali.

Tako da ovo je bila jedna borba, jedna izvanredna borba za postajanje. U doba kada je moj otac bio dete mom ocu je umrla majka tako da je on porastao uz velikih peripetija i poteškoćama. Produžio je školu, upoznao se sa mojom mamom, oženio se sa njom. Tako da '69-te godine ja sam se rodio.

Eremire Krasnići: Da li ste vi najstariji?

Fljamur Gaši: Ja jesam najstariji u porodici. Ovde otpočnu peripetije jer malo vreme prije nego da se ja rodim, moj otac je pao u zatvor. Bio je jedan od organizatora demonstracije 1968.godine u Peć, zajedno sa njegovim najboljim drugarima: profesor Isa Demaj, Ramadan Bljakaj, Zymer Neziri i drugi. I od tog momenta... naša sreća je možda jedna vrsta destinacije. Ja držim i ime Flamur [Zastava] jer i moj otac je pao u zatvor zbog zastave. Zatim i moja mama mi je dala ime Flamur [Zastava] i ovde su otpočele peripetije koje su me pratile od godine rođenja '69-te do kraja '90-te i početak '91 kada sam ja pobjegao iz Kosova.

Bilo je jedan dosta težak život da ne bi reklo da je bilo jako teško zato sto mnogo Kosovskih Albanaca su živjeli još teži život od mene. Tako da ne valja da im ja preuzimam njihove zasluge i da kažem da moj život je bio težak ali nije ni bio lak. Tako je prošlo moj život u djetinstvo.

Moj otac bio je učitelj i posle 1972.godine kada je doneo odluku Pokrajinski Komitet Kosova da za ljude koje su bili politički osuđeni nemaju pravo da rade u prosveti, obrayovanje tako da mom ocu oduzeto pravo da radi u prosveti. Da istaknem, moj otac bio je u istoj generaciji sa bivšim predsednikom Kosova i školski drugar sa predsednikom Kosova Ibrahim Rugova. Prvu praksu kao učitelji oni su otpočeli zajedno negde blizu Obilića, kao učitelji albanskog jezika sa nekoliko drugih učitelja koji su istovremeno diplomirani. Odmah kada se vratio njega su isterali iz prosvjete. Od tog vremena on je radio u jednoj organizaciji koja se bavila erozijom i poplave, jedno vreme "Buica" a zatim "Erozija" produžeci "Erozija" u Peć.

Tako da je počeo novi život za decu. Ja sam prvo dete u toj porodici do početka pohađanja u osnovnoj školi "Riljindja" selo Trstenik, Peć. Tu sam završio osnovnu školu da bi doživio prve peripetije u porodici jer 1979, '80, '82, '83 i '84. Godine, moj otac je bio je uhapšen u proljeće svake godine. Zvalo se,, izolovani,, u to vreme, a ja sam doživio kao dete adolescenata svaku vrstu terora.

Eremire Krasnići: S kog razloga?

Fljamur Gaši: Bilo je jedan razlog u to vreme jer oni su nas obračunali kao protivnici Jugoslovenskog sistema i treba da budemo izolovani jer mi smo zla dela i treba da budemo izolovani... u '79.godine

bio je u Njemačkoj, moj stric je bio u Njemačkoj jer '68.godini moj stric je otišao u Njemačkoj i nama je pomagao da kupimo imanja, tom imanjem u početku mi smo zaradili treći deo zatim mi smo kupili od srba to imanje i postalo je naše imanje. Mi smo postali vlasnici celog tog imanja a to je bilo pet,šest hektara zemlje, velika kuća ali pomoću strica ko je radio u Njemačkoj i mog oca koji je obradio [zemlju].

Moj otac je otišao da obiđe brata u Njemačkoj jer je on doživio povredu na posao. Normalno kao što su albanci radile različite građevinske radove i tamo se sastao sa njegovim najboljim školskim drugarom, Jusuf Gervalom. I o tome su bila informisani policija i njega hapsili u aerodromu u 1979.godine samo što se vratio sa Njemačke. Zatim su počela izolovanja, zbog Titove posete u Kosovo, i što ti ja znam, ali svako proljeće od 1979.godine on je bio uhapšen.

U 1986.godini on je bio uhapšen poslednji put. Bio je moj najteži momenat, momenat za koj ja ne želim često puta da razmislim ili posetim. Kad aje moj otac posao sa tri drugara u sahranu svog prijatelja u Đakovici gospodina Kadri Kusarija i koji je bio jedan od poznatih albanskih lica koji je doprinio izvanredno u celo Kosovo. Bio je zatvorenik 1964.godine sa grupom Adema Demaćija. On je bio poznato lice i umro je krajem januara 1984.godine. Oni su krenuli u sahrani, njih su zaustavili i uhapsili, nisu im dali da idu u sahranu kako bi na taj način izvršili pritisak.

Ali ponovo su odlučili sutradan moj otac... bio Nezir Gasi, poznato lice u Dolini Dukađinija jedan izvanredan patriota, bio je Sabri Tafiljaj profesor matematike koji je dugo vreme boravio u Njemačkoj i bio je gospodin Sefer, koji je bio mesar u Peći, ali oni su krenuli njegovim kolima, jedan njihov prijatelj koga su uhapsili i nisu dali da idu za Đakovicu. Sutradan ponovo, rekli su im: "Nemojte da slučajno idete!" oni su se vratili, i opet su krenuli za Đakovicu i rekli su: "Mi smo došli na sahranu". "Pa mi smo ga juče sahranili". "Primate naše saučešće, mi smo bili uhapšeni od policije. I mi treba danas da idemo".

Otišli su kod njegovog groblja, tu su postavili su buket sveće. Sutradan ujutro mi smo se probudili i videli smo oko kuće u svakoj strani bilo je policajaca i tog dana su uhapsili mog oca. To je bilo početak februara '84.godine i nakon 28 dana pozvali su mene u policiji da se sastajem sa mojim ocem da se sastajemo lice na lice. Ovo je bilo psihološki pritisak prema njemu. I meni je bilo jako teško nakon 28 dana da prepoznam mog oca od velikih maltretiranja i tortura kojih je doživio od njih.

Eremire Krasnići: Koliko dug je bio u zatvoru na tom periodu?

Fljamur Gaši: Na tom periodu je on bio u zatvoru oko četiri meseca ukoliko ja zapamtim, tri i po, četiri. Oslobođio se, na zlu sreću on se oslobodio u maju, moja mama je umrla u septembar iste godine. To su bile neke jako teške trenutke i tokom dana bila je sahrane moje mame. Mama je umrla popodne oko devet i po sati, sutradan ujutro došli sa ljudi sa Opštinskog Komiteta Saveza Komunisti Peći i Socijalističkog Saveza opštine Peći gde su održali jedan sastanak i u tom sastanku dali su uredbu da niko ne smije učestvovati ovoj sahrani, ni za saučešće žene Džemala Gašija, zato što je on

nacionalista, iridentista, protiv ove Jugoslavije i tako dalje, i tako dalje.

Sutradan došli su kod mene samo školski drugari i drugarice sa Pečke gimnazije “11 Maj” tada se zvala “17 Heroji” ali prvo se zvalo “11 Maji”. I samo jedan učitelj osnovne škole sa sela Trstenika gde je moj otac radio kao učitelj je došao na saučešće. Za ovu školu dali su doprinos moj deda i stric oni su i fizički radili dok se izgradila škola. Tu smo pohađali u toj školi: ja, dve sestre i jedan brat jer moj drugi brat i sestra bili su još mali zatim moja braća od strica svi su bili u istoj školi ali njima nije bilo dozvoljeno da idu nijedan od njih.

Sahrana je bila izvanredno velika, impresivan, jer umrla jedna mlada žena. Moja mama imala oko 32 godina kada je umrla. Ostavila šestoro dece. Ja sam tada bio 14 godina i malo vise, ja sam napunio 14 godina juna meseca a ona umrla u septembru. Moj mlađi brat, Asdren još dve nedelje da napuni dve godine. Računajte, bilo je velike tuge ali uprkos tih velikih bolova SUP sa prebivalište u Peći našli način kako bi mogli da nam nanesu sto više bola. Sahrana moje mame završena je za dva časa zato što tog dana je došla policija uhapsili mog oca i mene ko bajagi jedan informativni razgovor da nam postavljaju neka pitanja za neki događaj koji nije se uopšte desilo toga dana samo da bih nas ogorčili više život. Tako da za dva časa je završena sahrana.

I ovo je možda uticalo za dolazak stotinu i hiljadu ljudi za saučešće u našoj porodici povodom smrti moje mame. Zvanično saučešće je trajalo dve nedelje ali pojedinci su došli i mjesecima da nas obiđu i da nas utješe, bez obzira na velike pritiske koje su učinjene, oni [policija] su stajali u smjenama u dve radnje na ulazu i izlazu sela i zaustavili ljude da bi im uzeli cigare i šećer koje su bile običaj, kafu i tako dalje. I obaveznu su ih pitali: “Kuda idete?” “Mi idemo u saučešće.” “Da li vi znate da su oni bili kažnjeni?” i tako. Bili su veliki pritisci, izvanredni. Ja spominjem ove trenutke da bi pričao za moje djetinjstvo jer moje djetinjstvo nije bilo laka. Moje djetinjstvo je bilo mješavina nasilje i represije međjutim bilo je izvanredno interesovanje za učenjem i ljubav za otadžbinu. Tako je završena osnovna škola.

Upisao sam se u gimnaziju u Peći, tada su bile odvojene: dve prve godine su bile opšte, zatim treća i četvrta godina su bila dodjeljena u smerove...

Eremire Krasnići: U stručnim pravcima?

Fljamur Gaši: Da, na stručnim. Prvi deo gimnazije zvao se “17 Heroji” zatim drugi deo zvao se “11 Maj”. Ovde smo počeli da se družimo, da sarađujemo sa ljudima i veća poznavanja sa većim pokretima. Bilo je život posle demonstracija ‘81.godine, desilo se velikih broj ljudi uhapšena. Tako reci, u to vreme u Kosovo svašta se kuhalo tada. I ovde prije adolescentna doba, kao svaki mlad čovek koji ima malo revolucije u sebi, otpočne da razmišlja kako da se radi drugačije. Ovako počne udruženja sa ljudima koji imaju slični mentalitet, slične ideale a sto vise bili su vezani sa mojem ocem.

I ovako počne novi život, nova etapa sve do 1987.godine. U ‘87.godine ja sam bio prinuđen da idem u

vojnu službu takva su bila pravila da ne možeš studirati ako nisi služio vojsku. I tako se desilo, morao sam da prekinem sve i da idem na vojnu službu, služio sam dvanest meseci pod velikim strahom za oca i druge ljude koji su bili zabrinuti da se vraćamo živi. Tada takvo je vreme bilo kada su se ubili vojnici, počeli su da ubijaju vojnike u vojnom službi ali još uvek nije bilo postigao veliki intenzitet kada se izvršila... za moju ne sreću ja sam otišao u vojsku taman nedelju dana nakon velikog zločina pod znacima navoda kada su rekli da je učinio, Aziz Kelmendi jedan albanski vojnik, tamo u nekoj vojnoj kasarni, tako su predstavljali to u Srbiji. I od toga slučaja počelo je nasilje i neviđeni teror nad albanskoj omladini koji su služili vojnu službu rok u bivšoj Jugoslaviji.

Tako da ja sam moj vojni rok završio, ja sa se vratio, upisao sam se u Fakultetu Građevine u Prištini. Nakon demonstracije 1989.godine mene su izbacili iz Fakulteta Građevine jer nismo bili dozvoljeni da pohađati jedan deo studenata. Bili smo oko stotina i više studenata koji smo bili izbačeni iz fakulteta. Za moju sreću, ja sam bio registrovan, moja sreća, i u Albanologiju vanredno zatim ja sam prešao onda u Fakultetu Albanologije da nastavim [studije]....

Eremire Krasnići: Sto, koji je razlog vašeg istjerivanja?

Fljamur Gaši: Glavni razlog bile su demonstracija '89. Godina kada su isterani sa fakulteta, oduzimali pravo studiranja na Univerzitet u Prištini .

Eremire Krasnići: Zašto su učestvovali?

Fljamur Gaši: Pa oni su učestvovali u demonstracije zato što su se videle tragove rizika. Ja nisam imao pravo jer da se smjestiš u studentskom domu treba dostaviti Opštinsko odobrenje od opštine od koje dolaziš i da si dobar dečko ili dobra cura.

Eremire Krasnići: Kako je bilo identifikovanje?

Fljamur Gaši: Opština ih je izvršila identifikovanje, policija, SUP je imao svoj sistem, njegovu mrežu koja tad je bila poznata. Ja sam morao da izvadim dokumenat da bi se registrirao u studentskom domu. Ja nisam imao pravo da se upišem u studentskom domu. Dogodile se demonstracije '89.godine pa naravno u tim demonstracijama ja sam bio aktivan.

Eremire Krasnići: Koji je bio uzrok?

Fljamur Gaši: U početku kao uzrok bila je podrška rudara u Trepče. Oni su tada imali štrajk gladi u Stani Trg i u svim djelima gde su se nalazili rudari. I mi isto dali smo podršku i ušli smo sa njima zajedno. U početku počeli smo demonstracijama po fakultetima gde smo bili, ja sam bio u fakultet građevine ali najveća demonstracija bila je u sali "1 Tetori" koji i dan danas postoji. Tu smo se skupljali svi studenti i počeo studentski štrajk u Univerzitet u Prištini.

Kada je prestao štrajk gladi nakon preuzimanja nasilno nadležnosti Autonomne Pokrajine Kosova od

strane institucija republike Srbije, prekinut štrajk gladi nasilno, pa tu sam ja bio uhapšen od strane policije u Prištini. Ne samo ja nego bili su uhapšeni desetina ili stotina njih. Nas su držali tri noći u policijskoj sobu u Prištini. Istukli su nas dobro, raspitivali su nas dobro u (nasmije se). Ispustili su nas pod uslovom da se prijavimo nakon... tako reći bilo je petak pa da se prijavimo u ponedjeljak. I ja sam pronašao način kako da se prijavim... pobjegao sam u Njemačkoj. Ja sam pobjegao u Njemačkoj i tamo sam bio za tri,četiri meseci, faktički tamo sam boravio šest meseci. Oktobra meseca ja sam se vratio ponovo, posle sam nastavio sam studiranje, otpočeo ponovo, nastavio sam sa mojim aktivnostima.

Drugi Deo

[Intervistkinja pita govornike oko opasnostima koja su osetili članovi porodice sa političkog profila od strane srpskog režima. Ovaj deo je izbačen sa videa-intervjua.

Fljamur Gaši: Naravno rizik je uvek bio za ove porodice jer ove porodice su bile primjerene od strane policije i SUP-a. Bilo je lako da se identifikuju dječaci i cure ovih porodica.

Eremire Krasnići: Naravno, da li je bilo pitanje života i smrti, mislim oko nivoa opasnosti?

Fljamur Gaši: Tu je bilo vazda opasnosti. Tako reci, uvek si bio tačka strelišta za njih. Bilo je jedan slučaj, na primer, ja sam jednog puta obukao kaput jednog drugara koji je bio politički zatvorenik odjednom je pucala policija misleći da je on. Tačno rečeno mene nisu me prepoznalo onog trenutka bilo je takav momenat da nisu mogli da me prepoznaju, oni su bili koncentrirani na taj kaput i moje telo i naočare su bile slične njemu. Stoga se desilo. Uvek mi smo imali, pratila nas je ta sreća... možda mi smo sudjelovali sa smrtnome. Naročito porodice koje su bile identifikovanje protiv sistema.

Zatim su bili dječaci i cure koji su bili organizovani politički u ranim grupama kao marksist-lenjinista i druge. U stvari ja nisam bio organizovan, treba da budem iskren. Možda bi mogao ali bio sam u takvoj situaciji da nisam bio organizovan. Oni su bili još problematičnih za sistem, količinski oni su bili više i bili su u većim opasnostima. Na ovo vreme je bilo užasnih događaja četiri značajnih ubijanja u Peći: ubijen je Čamilj Morina, Alji Husvukaj, Gani Daci. Zasto istaknem ova tri slučaja? Ova tri slučaja bile izvanredno teška slučaja u Peći inače bile su desetine građana podređenih.

Ja u to doba bio sam takozvanoj zoni Pečka Kapešnica sa jednim mojim pokojni prijateljom, bivši politički zatvorenik, izvanredan dečko, fantastičan dečko koji na žalost ubijen je zadnjeg rata u Kosovo , on je postao Kosovski heroj i Dzemajl Fetahi iz Raušića do Peći. Zajedno sa njim bili smo u Kapešnice tamo smo imale naše tačke za naše sklonište jer stvarno je bilo opasno gde smo mi spavali jer mi smo bili organizatori demonstracija. Tačke našeg skloništa su bili ljudi koji su se dokazivali nacionalno i politički.

Naša prva tačka je bila kod kuće Cufa Sokoljia. Cufa Sokolji je bio jedan političkih zatvorenika od 1954.godine. Čovek koji je bio i imao iskustva sa zatvora Goli Otoka i drugih u bivšoj Jugoslaviji. I mi kod njegove porodice našli smo sklonište, ja i Dzemajlj Fetahi. Tamo smo spavali noćima. Imali smo kuću Hasan Beriše koji je došao iz Kruševca, ili od Sikše okolina Barana, namješteni smo bili kod jedne poznate porodice, što znači mi smo morali da izaberemo i u to vreme porodicu gde bismo mogli biti maksimalno sigurni za rukovođenje demonstracija.

Desili su se tri ubistva. Ja ne znam, zato što sam se bavio tada sa publicističkim poslovima, želeo sam da se bavim novinarstvom, studirao sam književnost i dala mi se prilika da vodim tri sahrane. Glavne reći u tri sahrane, ja sam se zanimao organiziranjem sahrana. Ja ne znam zašto! Danas neko da me pita, ja ne znam zašto, zašto su meni natovarili ovaj zadatak. Sada mogu da hipotetiziram sta god ocu ali mogu reci da sam bio određen za ovaj posao. Možda sam imao maldalacku hrabrost, kako to ide u mladost, tada sam bio malo... stoga ja sam se rukovodio sa sahranama. Zadnja sahrana je bila u Nabrđane kos džamiju Nabrđana, prema grobovima sela Ljutogala -Nabrđana bila su zajednička groblja.

Ja sam vodio sahranu i video sam pored mene bile su tri,četiri porodice koje su imale krvnu osveti izmedju njih. Bila jedna izvanredna djevojka kojoj su joj ubili dva brata u samo zaštiti da bi zaštitili svog brata i oca... pa i ta dva brata za nesreću bili su i brat od strica njihovog oca sto znaci bili su bliža porodica. Video sam i decu od braće koji su sjedjeli pored nje.

Eremire Krasnići: Sta ste rekli na tim govorima?

Flamur Gaši: Ovaj govor bio je preporuka... ovde sam htio doći, glavna preporuka za građane: kako da se ujedine građani, kako da se pomire izmedju sobom ,ja sam tu rekao da mi treba da se pomirimo mada nisam znao sta kažem pravo da vam kažem. Jer danas da ti kažem da sam govorio na tom skupu za pomirenje krvne osvete je apsurdno. Ja sam rekao da se pomirimo zato što sam video u tom skupu g. Serbeze Voksi tu i sinove od dva ubijenih u prvom redu. I ja sam ih porodično poznavao i znao sam da su bili ubijeni izmedju njih. Video sam i druge porodice koje su imali krvnu osvetu isto tu. Stoga sam rekao ovu rečenicu. Zatim kada sam ja video snimak rekao sam: “Ja nisam znao šta sam rekao”. Naravno ja nisam znao šta sam rekao.

Sutradan smo se sreli u Peći da organizujemo demonstracije sa ovom grupom ljudi: Dzemajlj Fetahi, Hava Salja, Mirvete Drešaj... bili su jedna grupa veoma velika studenata koji su bili odaljeni u raznim zonama. Mi smo se sastali sa jednom porodicom koja je bila pod njihovim znakom otporna prema Jugoslovenskom sistemu a to je bila porodica Dina Grabovcija - brata Adema Grabovcija koji je predsednik parlamentarne grupe Demokratske Stranke Kosova [PDK] - kojeg na žalost srpske snage su masakrirali u rat. Bio je jedan izvanredan čovek, otporan, veliki pomagač par excellence. Tu smo se skupili i razgovarali o demonstracijama sta da radimo i kako... ja sam bio sasvim slučajno tu. Jer većina njih su bili bivši zatvorenici, mladi i mlade, bivši/e zatvoreni zbog politike, dobri drugari

između njih a možda čovek koji je bio van njih bio sam ja. Ja sam vam rekao da ja nisam bio politički organizovan.

Kada smo govorili o krvnoj osveti Hava Salja je rekla: “Ja sam imao jedan problem pre nekoliko dana u demonstracija sa jednom najboljem drugarom sa Ljumbardha u Dečane, koji nije mogao sresti u demonstracije, jer on mi je rekao ‘Ja punom voljom bi došao u demonstracije ali u demonstracije ima da dodje i jedan sa mog sela kome moj otac ubio njegovog strica. Tako da mene može da me pucaju sa snajperom ili automatskom oružje srpska policija a njemu da ostaje krivica. Ja znam da on neće na mene da puca ali krivica će njemu da ostaje’. Suzama na oko on nije došao u demonstracije”. I mi sta da radimo, kada da radimo, kako da pomirimo... do tada mi smo imali od prilike oko 35 ili 36 u Kosovo u demonstracijama i protestima. Sta da radimo, kako da se organizujemo da ih pomirimo? Tada je bilo problem za to sto na to vreme su funkcionisali u okviru Socijalističkog Saveza Naroda bivše Jugoslavije bile su neki savez pomirenja krvne osvete koje u stvari vise puta su poremetili posao nego sto su resili posao.

I doveli do zajedničke ideje: ako nas neko pomogne od strane profesora, u tom pravcu. Ja sam rekao: “Da, ja poznajem profesora Canu koji radi za pomirenje krvne osvete”. “Dogovoreno, idemo da razgovaramo sa njim”. I tako odlučeno da dolazimo u Prištini jedna grupa studenata da razgovaramo sa profesorom Canom. Ovde je preuzeta jedna odluka da neko ide u razgovoru u Prištini. Toga dana u Prištini smo došli ja, Serbeze Vokshi...

Erëmirë Krasniqi: Koja je ona?

Fljamur Gaši: Ona je devojka koja je ubila ta dva brata od straha da joj ne ubijaju oca i brata. Došla je Mirvete Dresaj, Ibrahim Dresaj i Ibrahim Kurti. Sto znaci mi bili pet prvi ljudi koji su došli u Prištini. Otišli smo u Institut Albanologije Institutu, sastali smo se sa profesorom Zekeria Cana. Posto sam se znao sa profesorom Zekeria Canom unapred mi smo razgovarali, dočekao nas je u kancelariji, mi smo postavili nas problem. On je rekao: “Flamure, ja ne znam najbolje da se bavim ovom poslom, ja sam đakovčanin, ali za ovo bi trebalo da razgovaram sa profesorom Anton Cetta”. Zatim mi smo silazili na prvom spratu Institut Albanologije u kancelariji Anton Čette. Razgovarali smo detaljnije i zatim dogovorili smo se da se ponovo sastajemo sa njim. Došao sam i sastao sam se sa njim. Međuvremenu, Hava Salja, Adem Grabovci, Đemajlj Fetahu i njihova grupa radili su po terenu za pomirenje krvne osvete.

Eremire Krasnići: Dzemajlj da li se ubio posle sastanka?

Fljamur Gaši: Đemajlj je ubijen u zadnji Kosovskom ratu, tamo gde je probijena granica između Albanije i Kosova.

Ovde posle kada smo razgovarali sa njim i kada smo organizovali prvu posetu da idemo za Peć, prvo smo došli da uzmemo profesora Zeca i profesora Antona. Dana kad smo ostavili da se sastajemo da

idemo za Peć jer je umro je brat profesora Imer Jake, Sokolj Jaka. stoga profesor Zekeria je bio prinuđen da ide u sahranu i nije mogao da dodje sa nama, ostao samo profesor Anton. Zatim celo vreme bili smo zainteresovani da nađemo i druge ljude koji bi mogli da sarađuju sa nama. Telefonirali smo nekoliko ljude značajne, poznati po svojoj etici, sada neću spomenuti imena koji nisu se pridružili ovoj akciji. Ali prvi koji nam se pridružio bio je jedan poznati visoki kadar kojeg je preuzimalo profesor Anton i koji nije htjeo ni da čuje za ovaj posao.

Prvi koji je htio da sarađuje bio je Ramiz Kelmendi, profesor Ramiz Kelmendi. Profesor Književnosti koji je predavao u Univerzitet Prištine, jedan od glavnih novinara u Kosovu, pripremio se i došao je odmah sa nama. Automatski nas poziv je primio pokojni Azem Škrelji, poznati pisac i Bajram Kelmendi. Takodje u ovoj grupi izmedju prvih bio je profesor Mark Krasnići. Ova je prva grupa intelektualaca iz Prištine koji su se pridružili pomirenju krvne osvete.

U Peci je bilo jedna druga grupa intelektualaca sa kojima smo već bili razgovarali, izmedju njih advokat Adem Bajri, advokat Mustafa Radonići, doktor Mustafa Ademaj, doktor Hysen Mazrekaj. Ova je bila grupa prvih intelektualaca koja se pridružila našoj inicijativi i sa kojima smo prekoračili veliku akciju pomirenja krvne osvete.

Prvog dana kada smo krenuli auto vozilom bili smo Riza Krasnići profesor Pečke gimnazije u koji je imao auto vozilo i došao je da intervenise kod mene za jedno pomirenje, za brata jednog profesora iste gimnazije u Peći. Njemu je ubijen brat od tetke i želeo da ih pomiri jer tada je bilo poznata stvar da će mo početi sa pomirenjem krvne osvete. On je bio došao poslovno a ja sam tražio od njega pomoć zato sto je on imao kola. Ja sam bio student i nisam imao kola. On je došao sa kolima u kolima smo bili: Riza Krasnići auto vozač, ja, profesor Anton Četta i profesor Ramiz Kelmendi. Na druga kola došli su pozadi bajram Kelmendi, profesor Mark Krasnići i Azem Škrelji.

I kada smo pošli za Klinu mi smo stajali kod motel "Nora" da bi popili kafu. Nikad nema da zaboravim dva izraza profesora Antona koji mi je rekao. Ja sam bio razočaran mnogo u jednom profesora kojeg sam cenio pre visoko a isti nije pristao ni da govori sa nama o vezi pomirenja krvne osvete. Ja kao mlad dodao: "Profesore, ja cenim ovog čoveka on je veliki čovek". Profesor Anton na to mi je rekao: "Fljamure, da li znaš razliku izmedju džamijska minaret i velikog čoveka, na prvom pogledu?" Nisam nikad razmišljao na ovakvo uspoređenje izmedju džamijska minaret i velikog čoveka i ja mu rekao: "Ne, profesore". On na tome reko: "Džamijsko minaret što dale stojiš izgleda kao da se pripaja sa zemljom, izgleda jako mala. Čovek koji je po veličajan i pored nas izgleda veliki, što dalje od njih ostaješ dotakne u nebu što znači oni su ne dotaknuti jer su preveliki. Kada se približavaš džamijska minaret što više se približavaš izgleda kao da dotakne nebo, a ovakvim velikim ljudima što i više poznaješ vidiš da su još manji". Ovo nikad nema da zaboravim!

Tačno posle kad kog sam studirao nekoga u mojim mislima rekao sam da je veliki i pao mije na pamet ovaj izraz profesora Anotona, i polako ja sam pokušao da li ima sličnosti džamijski minaret ili su samo

naduvane balon, ovako. Drugi izraz profesora Antona kojeg sam čuo tog dana bilo je: “Fljamure ostavi, bolje da počnemo ovu akciju pomirenja krvno osvete. Ima dobro i zlo, ima žrtvovanje ali zapamti jednu stvar: ti treba da stvoriše jednu kartoteku u tvojoj glavi. Ti si najmlađi”. “Kartoteku? Zašto kartoteka to se upotrebljava u biblioteci da bi pratio knjige gde su, sta su, zašto profesore?” “Pa, ako ne uspejemo ima da nas psuju i neče da ostavljaju nijednu reč a da ne ubacuju u nas i protiv nas. Ako uspejemo ima da nas ližu i mače i kuće i nema da se zna ni ko je počeo ni ko je završio. Ali uglavnom treba pomiriti krvnu osvetu. A ti drži kartoteku na tvojoj glavi, ti si mlad”.

Tačno desilo se ovako. Na nasu sreću akcija je ispjevala i danas posle 25 godina izlazu ljudi koji su bili početnici pomirenja krvno osvete i koji nikad nisu bili sa nama ili su došli posle pet,šest mjeseci a smatraju sebe da su bili početnici ali ovo nije važno. Važno da je akcija počela i završena uspješno, da su mnogo ljudi pridružili i u Kosovo su se pomirili nas 1600 rane, ubistva i neslaganja izmedju građana. Zašto kažem da je uspjevalo? Bez akcije za pomirenja krvno osvete i bez zajedničkog duha ja sam apsolutno Ubjeđeni i ne smatram da grešnim da mnogo teško bi bilo da pravimo otpor od ‘91.godine do kraja ovog rata ‘99.godine u Kosovo. Ova akcija je ujedinila albance, ona je dala zajednički duh za nacionalne svrhe.

Eremire Krasnići: Da li možete da nam kazete za akciju, kako ste tada komunicirali, kako ste se organizirali?

Fljamur Gaši: Mi smo se po odvojeni u grupama. Kao prvo, mi smo se odvojili u grupe grada. Našli smo naše drugare. Grupa koja su bili u zatvoru je našla njegove drugare koji su bili zatvorenici, recimo u Prizrenu, Đakovici, Mitrovici, Prištini i tako dalje. Grupa studenata našla svoju grupu. Spajali smo se svi i odvojeni smo se u terenu. Ja sam bio u Peć, ja sam bio u akciju u Ljipjane, bio sam u akciju u Prizren i bilo kud, Mi smo se otišli tamo gde smo imali naše veze da bi mogli što više da širimo našu radnu akciju. Prvi kontakt na koji smo mi pošli jednoj porodici koji su bili u krvnoj osvetu, kao prvo mi smo prikupili informacije i otišli u njihovim kućama da im kažemo. Ali unapred smo pripremili teren.

U početku pomirenja krvne osvete išli smo na individualnoj formi. U samom početku, sa jednom krvnom osvetom, zatim... [akcija] proširila se. Nađemo jedno selo i tu pomirimo dve,tri krvne osvete na isto selo kako bi došli do velikih skupa za pomirenje krvnih osveta.

Eremire Krasnići: A da li ste bili u tim skupovima?

Fljamur Gaši: Apsolutno, da! Najveći skup je bio u Bubavec, zatim veliki skup kod Verrat e Llukës, posle veliki skup u Nabrdjane, u Ljutoglavi tamo kod džamije gde sam rekao da sam video ono što nisam znao šta govorim o pomirenju, gde su se pomirili desetina krvnih osveta. Sublimiranje svih ovih bili su ovi skupovi. Zatim oni su otišli u Ameriku sa poglavarima profesorom Antonom i drugim profesorima. Pomirenja su bila i u zapadnim zemljama; formirali smo front pomirenja; ljudi su se pomirili. Na sreću, na prvim koracima nismo imali nijednu krvnu osvetu koja bi mogla da demoralizira akciju.

Eremire Krasnići: Znaci da pomirenja bila su trajna?

Fljamur Gaši: Da, trajna. Mozda je bio neki sporadičan slučaj četiri,pet slučajeva, recimo deset. Ali deset slučajeva u 1600 pomirenja ne predstavljaju nista. Ovako je oduzeo mah. I ovo je nastavilo tokom 1990.godine. Tempo je počelo da pada na drugom delu '90-tih godina, osjetilo se pad intenziteta. Pravi veliki intenzitet pomirenja je bilo u prvih tri,četiri meseca. Zatim nastajalo i '91.godine ali proteklo manjim intenzitetom.

Eremire Krasnići: Da li sa istom grupom?

Fljamur Gaši: Tako... sada svi smo bili za pomirenje. Tada je dobio međunacionalni duh. Stvorila se Pokret za Pomirenje Krvne Osvete. Ovaj Pokret za Pomirenje Krvne Osvete identificirala se sa Anton Cetom i Pečka Omladina. Koja je bila Pečka Omladina više nije bilo značajno. Ko je bila studentska omladina ni to nije bilo više značajno. Ali kao poglavar, kao najpametniji, kao čovek ko je boravio duže u *odama* ko je pokupio folklor, bio je profesor Anton, koji je dao veliki doprinos za koje mi treba da budemo uvek zahvalni, osim profesora Antonija bio je profesor Zekeria Cana.

Profesor Zekeria Cana bio je promotor pokreta za pomirenje krvne osvete. Profesor Zekeria Cana bio je promotor Saveta za Zaštitu Ljudskih Prava. Ja ne znam da ce neko napisao neko bi napisao o Kosovskoj Istoriji krajem '80-tih godina i početkom '90-tih godina a Zekeria Cana da ne bude glavni u mnogim pokretima, ja verujem da to ne bi bila istina. Ovom čovjeku treba da budemo veoma zahvalni.

Eremire Krasnići: Kome su opraštali krvnu osvetu, kako je tekao taj proces?

Fljamur Gaši: Krvnu osvetu da praštaš jednom čovjeku, ubici!

Eremire Krasnići: Da, kako je to bilo posredovanja?

Fljamur Gaši: Pa u početku mi smo imali dobru podršku i nikad nema da zaboravim kad sam ja ponio kasetu pomirenja za krvnu osvetu u Radio Televiziju Priština, tada RTP, direktor vesti bio je Velji Vranići jedan novinar sporta. Velji Vranići uradio to što ne bi mogao neko drugi uraditi.

Eremire Krasnići: Da li je postajala Radio Televizija Prištine 1990-tig godina?

Fljamur Gaši: Da, Radio Televizija Prištine, 1990. Radio Televizija Prištine jos uvek nije bila oduzeta od strane srpske policije. Tako da Veli Vranici našao je način kako bi dao ovu vest: i to je dato u dnevniku, u vesti, i to nikad nema da zaboravim Violetu Redzepagić, tada ona je bila odgovorna da prenosi vani i Violjeta Redzepagic predala za strane medije ovu hroniku za pomirenje krvne osvete. Na svu sreću na ovo vreme dobar snimak je obezbjedi poznati i pokojni reditelj Fahri Hisaj. Na ovo pitanje u to vreme su se angažovali reditelj Fetah Mehmeti, zatim novinar Nezir Istrefi... pisali Mehmet Kajtazi i Skender Zogaj u dnevnoj štampi „Rilindja”.

Eremire Krasnići: Da li je imao posljedice za Velji Vranici?

Fljamur Gaši: Da, posle toga zatvorili su Televiziju Kosova. Gospodin Velji Vranici bio je pragmatičan i kroz probleme on prošao kao izvanredan humorista, kroz malo piće, ali on je bio prvi koji je to uradio. On je time nama dao izvanrednu pomoć, pojavljivanjem ove vesti da je otpočela akcija za pomirenje krvne osvete u Kosovo. Ovo je izvanredna pomoć! Treba da budemo zahvalni njemu i Violjeti Redzepagic i svim tim ljudima, novinarima, ja se izvinjavam sto ne mogu danas da spominjem imenom jer stvarno je vili spisak ovih ljudi koji su nam se udružili i koji su pisali o nama. Tada su prekinuli dnevnu štampu „Rilindja” zatim su pisali u „Bujku”, pisali u „Fjala”, „Bota e Re”, „Zeri” koja su bile druge novine. Pisala je „Alternativa” koja se štampala u Ljubljani i mnogo drugih novina... u vesti Radio Priština za pet minuta u okviru Radio Zagreba.

Eremire Krasnići: Kako je predstavljana u medijima?

Fljamur Gaši: Velika akcija pomirenja krvne osvete koju je predvodio Anton Četta, skupljač folklor, dobar naučnik. Predstavljali su da učestvuju poznata lica nauke i kulture i umetnosti u Kosovo. U drugoj, trećoj nedjelji pridružili su se najpoznatiji intelektualci Kosova. Zatim... sa jedne strane bili su politički pokreti načelu sa Ibrahim Rugovom - Demokratska Stranka Kosova i tada su počelo da se pojavljuju svakog dana vise i vise stranke i sa druge strane akcija za pomirenje krvne osvete. Pa moglo bi se reci da se pojavilo neka vrsta pluralizma u mišljenja i političke akcije. Svako na svoj način hteo da bude značajan i da doprinosi nešto. Tada je vladao jedan duh i to mobilizacija od albanske snage na Kosovo u pravcu slobode i nezavisnosti.

Eremire Krasnići: Da li se tako predstavljao u medije?

Fljamur Gaši: Da, ukoliko je bilo prostora da, neophodno. Tada nismo imali *facebook*, nismo imali *twitter* i nismo imali socijalne mreže ni *viber* ni *what's app* kako da bismo mogli da se komuniciramo sa jedan sa drugim. Ali najbolji sistem za tada je bilo od usta do usta, od uha do uha. Bilo je veliki odjek. I ovim slučajevima najbolja reklama je bila u medija i ljudi su bili zadovoljni. Kao sto je *mulilevel marketing* kada kažemo da potrošač je zadovoljan kad je dobra reklama. I ovde ljudi su bili zadovoljni jer ova delatnost imala je dobru reklamu za obavljanje naših poslova.

Eremire Krasnići: Da li je ovo uticalo u ljudima da opraštaju krvnu osvetu ili ne?

Fljamur Gaši: Absolutno! Ovo je bilo motivacija za ljude da opraštaju krv. I bila je jedna izreka profesora Anton Cete kada je rekao: “Praštati je muškost a ne ubijanje. Jak čovek je onaj ko prašta a ne onaj ko ubije”. I tačno samo onaj koji nije probao ne može shvatiti inače je jako teško da praštaš krv. Naročito da prašta krv sestre, sestra za svoga brata, svoga deteta, svoje ćerke. Ovo je užasno! Veličanstvo u praštanje krvi bilo je u ljudima koji su umjeli praštati. Mi smo se nalazili u pravom trenutku, u pravo vreme kao promotori i sluge koje smo učinili koji mozda smo učinili da ovo funkcioniše. Ali veličanstvo pripada onima koji su opraštali.

Istorijski momenat nas je pronašao i uključio nas u to vreme. Ali ti ljudi koji su praštali krv jedinog brata... bile su dve sestre koje su praštali krv jedinog brata ili jedna sestra koja je praštala krv svoga brata ili bio je slučaj oca koji je praštao krv jedinog sina koji je imao i nije vise imao ni kćerku ni sina. Ovo je užasno! I sta vi mislite sin od brata ili od sestre kada kaže: "Ovu krv praštam za Kosovo". Ovo je veličanstvo! Možda ovo lici na folklor za mlade generacije ali u to vreme bilo je veličanstveno. Uvek postavljajte ovo u vremenski kontakt pre 25 godina i uporedite svaku stvar kad srpska represija i nasilje pojačalo se od dana u dan u Kosovo.

Eremire Krasnići: Da li ste imali prepreke od strane policije?

Fljamur Gaši: Apsolutno, mnogo i to kako. Prepreke su bile sa svih strana, osim fizičkim preprekama koje su bile... kao na primer na skupu koji je održan kod Verrat e Llukës. Profesor Zekeria Cana i ja bili smo uhapšeni od strane policije u Dečane.

Eremire Krasnići: Koliko su vas održali?

Fljamur Gaši: Oni su nas održali pet,šest časova sve dok nisu počeli protestirati onda su nas oslobodili jer oni su bili policijske stanice i to hiljadu i hiljadu ljudi su bili u protestu... u skupu Verrat e Llukës. Ljudi su saznali i okružili policiju.

Eremire Krasnići: Ta protesta... mislim kod Verrat e Llukës da li je bila najavljena ili ne?

Fljamur Gaši: Tada nije imalo neke vrednote da li je najavljeno ili ne, nego da prikupimo pet ili šest stotina ljudi ili milion njih... da li znate vi šta to značio pet , šest stotina hiljada ljudi da se prikupe, jedan milion ljude da se prikupe? I da spomenemo jedan istorijski datum gde su se pomirili ranije albanci kod Verrat e Llukës. Bilo užas za Srbiju. Zatim bilo je jedna veličanstvenost kad u ovoj akciji za pomirenje krvnih osveta bili su kombinovani mladi i stari ljudi, studenti i intelektualci, žensko i muško, vjerskih vođa. Izvanrednu pomoć su nam dali vjerske vodje tokom pomirenja krvne osvete.

Ne smemo zaboraviti nijednom kakav izvanredni doprinos su dao Mula Idriz Kokrruku, hodža koji je radio u Kosovskom Arhivu, imam Mula Dzevat Krieziju, hodža sela Bubaveca kod Maliseva.

Ne smemo zaboraviti izvanredni pomoć dva vjerskih vođa bilo katoličke vere bilo islamske vere u Kosovo: doktor Redzep Boja i budući biskup Kosova monsinjor Imzot Mark Sopi. Pozitivan duh u samom početku pomirenja krvne osvete od jednog od verske i nacionalne vodje u Kosovo, monsinjor Nik Prela, koji je bio prvi biskup Kosova prije monsinjor Mark Sopiya. Bilo je izvanredno! Ovo je nas mnogo pomagalo. Pomagali su nam da prebrodimo verske barijere.

Eremire Krasnići: Znaći nije bilo međuvjerski osveta?

Fljamur Gaši: Bilo je krvnih osveta, kako nije bilo, imalo je. Međuvjerski osveta je imalo ali bilo je i pomirenja međuvjerski krvnih osveta. Tamo '89 - '90.godine bilo ih... prije nego da počinje akcija za

pomirenje krvnih osveta... vidite, istorija nije otpočela sa nama, ni pomirenje krvne osvete nije otpočelo sa nama. Pomirenje krvne osvete je postajalo celo vreme sa nas, ali u vreme kada smo mi počeli sa pomirenjem krvne osvete dobilo je drugačiju formu i druge premre. Bilo je izvanrednih ljudi koji su se bavili pomirenjem krvne osvete u Kosovo. Kao sto je bio Mula Zek Berdyna, jedan politički zatvorenik sa Golji Otoka, poznata ličnost u dolini Dukađinija koji se bavio pomirenjem krvne osvete; Ramadan Šabani sa Kijeva, Mujo Ljoši. Bilo ih je različitih ličnosti koji su se angažovali na pomirenje krvne osvete. Ali, do ovoga je došlo zbog drugačijeg nadahnuća.

Bilo je... prvi poziv za pomirenje krvne osvete nije otpočelo sa nama, nije otpočelo samnon, ja sam rekao sta sam govorio tamo. Poziv za pomirenje krvne osvete dali rudari Trepče u Staritrg. Njihovim pozivom su se pomirili tri krvne osvete. Ali nije krenulo, nije dobio svoj odjek. U to vreme bili su vjerski vođa koji su uticali na pomirenje krvne osvete: Muhamet Lipa, imam u Barane, sveštenik Don Antonio Kćira iz Glođana, oni su uticali u pomirenje muslimanskih i katoličkih porodica. Da ovo je bilo veličanstveno. Tada nije se gledalo ko je iz grada i ko je iz sela, niti ko je katolik ni ko je musliman, niti ko je sa doline Dukađinija, niti sa Drenice. Dobila je nacionalni smer.

Eremire Krasnići: Kako ste dobili toliko poverenje? Vi ste nam rekli unapred da je postojalo lose iskustvo, da je postojala jedna komisija za pomirenje krvne osvete gde je umešana SUP -ovska ruka, koji su vise činili tegobe nego sto su pomirili. Mislim, ta tranzicija od jednog lošeg iskustva...

Fljamur Gaši: Poverenje je stvoreno zato sto sada omladina preuzela u svoje ruke i nije bilo interesa. Koji interes bi mene tjerao povodom pomirenja jedne porodice u Kačanik, koji je lični interes? Tamo gde nema ličnog interes, tamo gde nema materijalnog interesa, poslovi se završavaju. Omladina nije imala ni ličnih ni materijalnih interesa. Mi smo otišli satima peške da bi zamolili nekoga da praštaju krv, ljude koji nismo ni znali ni poznali. Ali mi smo ovo tražili od njih radi omladine Kosova, radi budućnosti Kosova, za nase jedinstvo. I oni su sami vidjeli da nismo mi... desilo se da nismo poznali ni ke je ubio. Tako da nismo imalo nikakve veze sa strankama u konflikt.

Kada bi mi imali veze sa strankama u konflikt, tada mi bi otišli jednoj stranki. Moglo bi da nas kažu da radimo za jednu stranku... ali mi smo bili mladi, nas cilj je bio samo pomirenje, nas cilj je bio da sprečiti ubijene brata sa bratom i krvno osveta. Zašto? Krvno osveta i osveta se dešavaju kada nema države. Kada država sa njegovim mehanizmima ne funkcioniše, tada se preuzima na rukama sudstvo. Državama sa svojim mehanizama u bivšoj Jugoslaviji, nije bilo zainteresovane da rješava ove probleme, da pravilno osuđuje ubicu za ubijenog, ali država je kažnjavala po četiri-pet godine, oslobodili sa zatvora, oslobodilo se čovek koji je ubio mladica od 27 godina. Tako da porodica je bila prinuđena da nađe način za krvno osvete. Tako i je bilo.

I ovom momentu, na ovaj vakum desilo se ovaj fenomen, za mene predstavlja posebnu albansku milinu. Ja sam ovo rekao jos jedan drugi put, obnavljam i danas: ja bi bio jedan od naj sretnih ljudi u svetu ako samo jednog čovek ako smo spasili da se ne ubije i to zbog mog angažovanja putem

pomirenja krvnih osveta, kamoli da sam spašavao više njih, jer vi niste to dozivili. Ali vi niste vidjeli sjaj njihovih očiju, njihovih lica u ljudima dana kada su se pomirili. Nisu se oslobodili samo oni koji su mogli biti ubijeni nego mnogo od njih koji su bili prinuđeni da ubijaju.

Sto? Ovde je bilo i zloupotrebe Kanun a. Kanun Leka Dukadžinija je bila jedna posebna rešenje za svoje vreme kada je napisano i u vreme kada je funkcionisalo. Ali uzimati i nametnuti Kanun a Leka Dukadžinija za petsto godina to je apsurdno, to je zločin. Ali ovi koji su se bavili pomirenjem oni su zlo upotrebljavali ili i interpretirali pogrešno Kanun. Jer Kanun ima jasne poglede sto se ubija ubica, taj koji ubija treba biti ubijen. Zašto kaže tako? Zato sto sprečava drugog da ubija: "Ako ti ubiješ, znaj da ćeš biti ubijen". Ovo je jedna preventivna mera da sprečava krvnu osvetu. Zatim je bilo drugačije interpretirano: "Treba ubiti najboljeg muškaraca..." otkud ja znam. Stoga duševna sloboda bila je izvanredna za one koje praštaju.

Eremire Krasnići: Koliko su bili stari slučaj krvno osvete?

Fljamur Gaši: Bilo je slučajeva početka veka, bilo je slučajeva od 50, 60 godina. Bilo je u stogodišnjim slučajevima kada je išlo lančana i množili se,. Bilo je slučajeva kada su ubili babu, zatim ubili sina 25-26 godina. Znači bilo je svega. Na zlu sreću bilo je svega. Za nasu zlu sreću bilo je svega. Ali bilo je i sreće u nesreći. Velika sreća je bila na tome sto omladina je preuzela ovu akciju i podržana bez ikakve diskusije od strane najboljih Kosovskih intelektualaca, stoga akcija je uspela.

Eremire Krasnići: U kojoj akciji su opraštali najviše krvne osvete?

Fljamur Gaši: U mesto Verrat e Llukës.

Eremire Krasnići: Koliko?

Fljamur Gaši: Bilo je više od četrdeset i nekoliko krvnih osveta i nesporazuma. Tada je dobila formu i drugi odjek.

Treci Deo

Fljamur Gaši: Mlade žene koje su podigle sirotu decu, nevjeste 22-23 godina koje su bile prinuđene doživotno da nose crninu, crninu i u dušu i da podignu decu zato sto joj bio muž ubijen. Ali najteži slučaj bilo je tada kada osim što je bio ubijen muž ona u podsvijesti sve vreme je razmišljala za sreću svoga sina koji sada treba nekoga da ubija da bi se osvetio za njenog muža. I deca su porasli sa takvim traumama da sutra treba da bude ubica. Moral, kontekst morala je tjerao ka tome da se osveti. Pa vidite, porastao u jedno društvo velikim traumama sa konceptom, ako ne ubijem ja ću biti ubijen. I ako ne ubiješ ti nisi značajan i niko i ništa za to društvo: nisi se osvetio za brata, strica, za oca. Tako da su se umnožile krvne osvete. Pa zbog toga nije se moglo da se izlazi u selo, nije se mogao u

pleme... i nije se mogle jedno vreme...

Nisam istakao u početku za Socijalistički Savez koji su izuzetno intervenisali i jugoslovenski SUP. Kao sto smo rekli kad ne funkcioniše država onda nastupa samo sudstvo. Ubio si čoveka, padneš u zatvor, njenoj porodici neko se približava od SUP-a i kaže: “Vidite, oni imaju da vas ubijaju jer su prejaki, vi treba uzimati pištolj i da se pripremate ako budu hteli da vas ubiju”. Oni su njima dali pištolj, oni su naoružali uz to dali odobrenje. Uzeli su im i novac za taj posao i zloupotrebljavali. Ako neko drugi ide kod njih i kaže njima: “Vidite, oni su opasni, oni imaju vezu sa policijom i oče da se osvete. Pazite oni će opet da vas ubijaju”. I njima su uzeli pare i njima su dali oružje. Tako reci, oni su poremetili situaciju od svih strana samo da ne bude pomirenje između Albanaca.

Važila je latinska teorija: zavadi i vladaj. Zavladao albance da bi vladali lakše sa njima. I najefikasnija metoda bila je krvna osveta, ubijanjem brat brata kod Albanaca. Ovaj fenomen je preuzeo izvanredni mah. Tako mnogo se prošireno da je postao kao kancer za albansko društvo u Kosovo, kancer koji je proširio svoje metastaze sa brzinom munje. Dok je otpočeo ovaj veliko udaljenje mase (ekzod), početkom '90-tih godina ovde su presječene pipak (tentakule), presječena metastaza i hvala Bogu ovo društvo će oporaviti i lećilo se albansko društvo na Kosovo.

Koliko puta se zahvalimo ovim intelektualcima, studentima, pa nad svega onim ljudima koji praštaju krv, opet je malo. Ovi muškarci i žene koji su našli svoju duševnu hrabrost... ja ne znam, ne znam gde su našli tu jačinu da praštaju krv, ali bili su previše jaki. Može biti natprirodna snaga koja pojavljuje se jednom i nikada više. Mnogo teško. Nadam se da neće više nikome da se dešava da proba ovu tešku situaciju. Treba staviti ruku na srce svaki čovek i da kaže: “Pa ako se meni dešava, sta da radim”. Ne znam!

Eremire Krasnići: Sto se dešavalo sa vama kada se privelo kraj Akcije pomirenja?

Fljamur Gaši: Pomirenje Akcije krvne osvete se završilo prve jeseni '90-tih godina. Imao sam užasne probleme sa policijom, šest mjeseci, počevši od maja '90-te i od aprila '90-te kada dva moja prijatelja i saradnika i moji najbolji saradnici su bili ubijeni u Lazareva, Nurije Zeka, selo Raušić - Peć, studentkinja, koja je sudjelovala u akciji za pomirenje krvne osvete i poznati aktivista Naser Velju sa sela Sermenova - Gostivar koji je živio u Švajcarskoj. Otpočela je nova epoha za mene, permanentno zalaganje policije sa mnom, tražili su da me uhapsu, izvršili pretres u kucu, kontrola u mjestima gde sam ja boravio, po tih kuća gde sam ja boravio. Tako da šest mjeseci moj otac je bio prinuđen svakog ponedjeljka i petka u dva sata da se pojavi u policiji i da im kaže gde se nalazim ja. Vrlo teško stanje!

Zadnjeg puta bili smo sa profesor Zekeria Canom u jednoj sahrani u Kačanika, sahranio se jedan vojnik koji je bio ubijen. Ja sam držao uvodnu reč u onoj sahrani. Istu je predala “Glas Amerike” a jedan deo moje reči prenesena su preko “Radio Glas Amerike” i sutradan moj otac je bio priveden u policiji. Jedan saradnik bio je upravnik Jugoslovenskog SUP-a, Dema Muja iz Peci, koji je pobjegao i živi u Srbiji ili u Crnoj Gori koji je ozloglašene u Dolini Dukađinija i rekao: “Ja znam gde se nalazi

Fljamur i ubiću ga”. On mom ocu. On je rekao: “Ako, ako ti ubiješ mog sina i ja znam ko ce ubiti mog sina”. Na to ja saznam od mog oca, tako i tako. Moj otac je bio mnogo uznemiren, alarmiran, i pravo da ti kažem kada se setim susreta sa mojim ocem ‘84.godine nisam mogao prepoznati, bilo mi je teško da zamislim da moj otac ponovo u takvom fizičkom i psihičkim stanju namučeno i svega toga. Zatim otišao sam u Albaniju. Moja prva poseta u Albaniji bila 2 jula, ‘90-tih godina. Vratio sam se iz Albanije u Kosovo u krajem oktobra, 5 oktobra pobjegao sam za Njemačku.

Eremire Krasnići: Kako ste mogli da idete u Albaniju, zar nije zabran?

Fljamur Gaši: Ne, tada se išlo preko Makedonije i Grčke. Išlo se, bila je autobuska linija koja je prešla preko Soluna. Bila je turistička agencija kod “Tri Šešira” imala je kancelariju. Tamo smo predali pasoš i dobili vizu u Skoplje. Bila je linija vrlo interesantnija. Ali 1 jula skinule ulazne vize za albance koji žive van Albanije, u Albaniji, jer do tada trebalo je imati vizu za ulaz u Albaniji. Ja 2 jula ušao sam. Na zlu sreću 2 jul je bio užasan dan.

Eremire Krasnići: ‘91.godina?

Fljamur Gaši: Ne, ‘90’godine, ‘90. godine. Bilo je dan kada su albanci na veliko otišli van zemlje.

Eremire Krasnići: A vi ste ušli u Albaniju?

Fljamur Gaši: Da, ja ulazio. Boravio sam dve nedelje, vratio sam se ali preko Grčke. Ilegalno sam se vratio u Kosovo, gore dole. 5 oktobra ja sam bio prinuđen da bježim. Otišao sam u Njemačkoj. Nisam mogao da živim u Njemačkoj mada sam odmah dobio politički azil, i sta znam sta. 18 januara ‘91.godine ja sam otišao u Albaniju i od 18 januara 91.godine ja živim, studiram, radim, djelujem u Albaniji.

Eremire Krasnići: Onda da li možete da govorite o vašem stručnom životu?

Fljamur Gaši: Kada sam ja otišao u ‘91.godini bila je godina velikih promena, protesta, demonstracije. U februaru mesecu su susreli spomenik komunističkog lidera Envera Hodže, velike demokratske izmjene, stvaranje pluralističkih stranaka. Na ‘92.godini imali su prve pluralističke i demokratske u Albaniji. Odmah nakon izbora ja sam se angažovao i radio sam u početku kao saradnik i novinar u novinu “Kosova”.

Eremire Krasnići: Da li se to štampao u Albaniji?

Fljamur Gaši: Da štampalo se u Albaniji od udruženja “Kosova”. To je bilo udruženje kosovaca koji su živjeli u Albaniji, imali su svoju novinu i ja sam sarađivao sa njima. Na krajem ‘92.godine i početkom ‘93.godine ja sam počeo da radim u Radio Televiziju Albanije kao strani saradnik, da bi radio kao novinar pa zatim kao reditelj u radio. Ja sam bio angažovan u medije uglavnom u Albaniji, od ‘92 do 2005. Godine bio sam aktivan u medije. Ja sa nastavio obrazovanjem, dubokih studija da bi video

sebe gde se nalazim, jer tamo je bio izmjena mentaliteta, školovanja, čitanja. Jer bio je nedostatak čitanja pravo da ti kažem. Kada se baviš mnogim aktivnostima nemaš vreme da čitaš. Dok ovde ja sam mislio da mnogo čitam. Realno ja sam čitao ali kada sam otišao tamo tek sam video jako malo čitao. Zatim ja sam ponovo počeo da gledam jos jednom ušao u dubini čitanja, i tako sam nastavio ovom pravcu.

Za jedno vreme, '97.godine kada je otpočeo veliki nered ja sam bio novinar, tako sam počeo pa posle su me izabrali glavnog urednika prvog albanskog radio u Albaniji, prvi privatni radio u Albaniji, "Radio Kontakt". Bilo je čudno jer ja sam bio rođen u Kosovo i možda po prvi put urednik media u Albaniju bio je postavljen Albanac sa Kosova, takoreći razbili su barijere.

U to vreme otpočelo vojno organizovanje u Kosovo. Ja po prirodi sam za institucije, takoreći ja volim državu mnogo i njeno funkcionisanje. Od strane Kosovske vlade traženo je od mene da se angažujem. A ja sam bio angazovan samo u Tirani zato sto sam bio u Tirani, u vlade republike Kosova koja u to vreme bila rukovodjena od predsednika Rugove, Premier je bio G. Bukoshi. Bio sam savjetnik ministra za informacije republike Kosova, g. Dzafer Satri.

Ja sam radio kao lider projekta za osnivanje Radio Televizije Kosova, koja bi trebala da osniva negdje u dijaspori. Medjutim nije uspelo zbog okolnostima i uslovima koja niko nije htjeo da preuzima nad sebe, itd. Zatim posle radnog mesta savjetnika ministra za informacije Republike Kosova G. Satrija bio sam do demobilizacija savjetnik ministara za zaštitu republike Kosova. U početku kao savjetnik pukovnik Ahmet Krasnićija, bio je izvanredan čovek i dobar pisac koga za zlu sreću ubili su ga u Tirani. Zatim i kod ministra zaštite republike Kosova, generala Halila Bicaj. Posle rata u Kosovo...

Eremire Krasnićii: Da li je ovo bilo '98.godine?

Fljamur Gaši: Ne, do 2000.godine kad aje bila demobilizacija '99-2000.... Ja sam bio stalno u Tirani, radio sam u Tirani i neprekidno sam radio za medije. Došao sam posle rata u Kosovo jednu godinu, nisam... vratio sam se u Tirani i nastavio sam sa radom. Nastavio sam kao direktor "Radio Kontakta", zatim oko dve godine radio sam u Odbor medije, ko upravnik odbora za medije republike Albanije.

U 2005.godini ja sam prešao u diplomaciji. Od 2005.godine do današnjeg dana ja sam deo aktivne diplomacije za Albaniju. Do 2010.godine bio sam upravnik Instituta Albanske Dijaspore u ministarstvu stranih poslova kao direktor ovog Instituta. U 2010.godine sreća ili nesreća ne znam ja sam bio izabran, imenovan kao izvanredni ambasador punom snagom republike Albanije u Bosni i Hercegovini. Za zlu sreću mene pripadao da budem prvi ambasador Albanije i rođen u Kosovo. Ne znam, prvi upravnik slobodnih medija u Kosovo, prvi ambasador u Bosni i rođen u Kosovo, ne znam...

Tako mene je pratila neka sreća da budem postavljen u nekim stvarima koje nisam poželjelo, bez moje volje ali desilo se da bude tako. Radio sam oko pet godina u Bosni i Hercegovini, četiri godine i devet meseci, oko pet godine. I od prvog oktobra prošle godine, 2015, izvinjavam se 2014 ja sam

postavljen diplomatski savetnik za region predsednika republike Albanije, g. Bujara Nišanija i predavač u univerzitetu u AAB u Prištini.

U okviru moje oblasti ja predajem uglavnom predmete za diplomaciju: Osnova diplomacije, Diplomatska i konzularna prava, Osnova protokola, Razgovori i rješavanje konflikta i tako. Još jedan predmet koju užasno volim, to je: Odnosi sa javnostima.

Kada sam otišao u Albaniju, kao i svi drugi ja sam stvorio porodicu. Ja sam se oženio '98.godine sa mojom gospođom koja se zove Aida, ona je diplomirani pravnik. Imam troje dece, imao sam razloga i bio sam motivisani da im dajem imena koja su vezana malo više sa Kosovom nego sa Albanijom. Starija ćerka se zove Ulpiana, ovo ime je retka u Albaniji. Ovde malo više jer mi se nalazimo u naselje Ulpiana (nasmije se), ovde nama je blizu Ulpiana, a odatle bilo je egzotično ime, tako malo. Druga ćerka je Kaltrina. Ulpiana ima 17 godina, Kaltrina 15 godina i imam sina Jonija koji ima sedam godina.

I moju psihičkoj figuraciji ja sam pokušao da nekako nadovezuje Ulpianu sa Jonijem i sa plavetnilom [Kaltersine] neba (nasmije se). Desilo se jer tako je uradio i moj otac. To je čudno, imena dece kod nas, samo ja sam malo promenio, menije početno slovo je "F", svi drugi počivaju na "A". moja sestra se zove Aferdita, druga; Ardita je treća, Arben je moj brat, Arjeta i Asdren. I ti navezuj Flamur [Zastava], Arberi, Asdreni. Tako da ovde je izvršena jedna kombinacija (nasmije se). Čudna stvar, mozda i nesvesno, ali naši preci namjerno su uradili tako.

Treba da im budemo zahvalni i to mnogo zahvalni jer kada ne bi bili naši roditelji koji su nas dali vaspitanje i koji su nas punili ljubavima za rodoljublje, za građane, za Kosovo, za Albaniju... treba da im budemo veoma zahvalni našim roditeljima jer oni su mnogo patili. Mi ne možemo da koncentrirano koliko su se namučili, preko čega su prošli oni zbog školovanja, za znanje, da bi nas školovali. Mi danas na ovo slobodno Kosovo, slobodnu Albaniju sa uslovima koje imamo, sve mogućnosti školovanja pa vidite kako se namučio, a zamislite kako je bilo pod pritiskom. Ali velika zec za slobodu, za znanje, školovanje, za sto bolju budućnost nase dece, to je nas učinilo da budemo sto vise pažljivi.

Dobra je sreća albanskom narodu gde god se nalazi, gaji mlado vaspitanje generacije, emancipovana sada sa tradicijom školovanja. Ako u mojoj porodici moj otac je bio prvi školovan čovek, sada za moju decu je drugačije. Zamislite kako ce to da bude za njihovu decu kada budu pričali kako je moj otac bio ambasador, bio je profesor univerziteta, dok moj deda je bio učitelj. Takoreći otpočne tradicija kod svih nas. Na zlu sreću tradiciju školovanja i vaspitanja mi nismo imali, stvarno za zlu sreću. Mali je broj takvih porodica sa tradicijom školovana, maksimum ide do dede. I to kada idemo do dede mi smo srećni, sada to govorim za moju generaciju jer sada nove generacije idu jos dalje. Ali za moju generaciju da ti bude deda školovan bilo je velika sreća, prevelika. Da ti bude mama školovanja, ja kažem da moja mama završila srednju školu, za to vreme bila je velika sreća. Pa danas mama da nema završen fakultet nije bas dobro. Tako da ovako ide život.

Eremire Krasnići: Zahvaljujem mnogo!

Fljamur Gaši: Zahvaljujem i ja vama!